

Het woord van Da Costa:

Boaht Scholen, in wier school het
[Evangeliezout
Uit Bij- en Ongeloof een dierbejeugd
behoudt,

kan thans in volen omvang tot werkelijkheid worden gebracht. De snelle groei van het getal onzer Christelijke Scholen, sinds de Staatssubsidie werd toegestaan, bewijst wel, welk een behoefte aan Christelijk onderwijs bestaat. En vooral in onze groote steden zal nu met ernst de poging kunnen worden beproefd om door uitbreiding van het aantal Christelikescholen weer te herwinnen, wat door de Staatsschool verloren ging.

Maar zal deze strijd met de Staatsschool tot een werkelijke overwinning leiden, dan zal ons Christelijk onderwijs ook moeten toonen, dat het in innerlijke kracht de Staatsschool overtreft. Op onze Christelijke onderwijzers wordt daarom een zeer hoge roeping gelegd. Ze zullen voor alle dingen mannen des geloofs moeten zijn, mannen, die, bezield door hun heilig beginsel, onze jeugd voor de Christelijke religie weten te winnen en te behouden. Maar ze zullen ook moeten toonen, dat zij, door dit Christelijk beginsel gedragen, pädagogisch hooger staan dan de mannen der Staatsschool en het onderwijs aan hun scholen zal rijker vrucht moeten dragen voor de opvoeding van ons volk.

Zoo zal het opnieuw een strijd moeten worden voor onze Christelijke school. Een strijd niet met publieke, maar met geestelijke wapenen gestreden. Een strijd, waarin het zal moeten blijken, dat onze Christelijke scholen uitnemender zijn dan de openbare scholen, niet in religieuze gehalte, maar in elk opzicht. Zoo eerst zal onze Christelijke school in ons volksleven de plaats der eere kunnen innemen, die haar toekomt. De liefde van ons Christenvolk zal daardoor steeds sterker en krachtiger voor deze school worden. En haar invloed zal zich uitstrekken ook tot degenen, die nu nog verre van haar staan, maar haar dan als een zegen zullen beschouwen.

In memoriam
Ds. P. J. W. Klaarhamer.

Wederom heeft het God den Heere behaagd een uit de oude garde onzer predikanten tot zich te nemen. Nauwelijks was Sikkels ons ontnomen, of ook Klaarhamer ging heen. Klaarhamer's kracht was reeds gebroken. Een ernstige krankheid van het hart sloopte hem. En zijn arbeidstaak in onze Kerken was reeds afgevoerd, toen hij als emeritus predikant Utrecht verliet en naar Hilversum, waar hij 't eerst predikant was geweest, terugkeerde. Maar rusten kon Klaarhamer niet. Hij bleef Zondag aan Zondag prediken. Nog pas had hij Dr. de Moor ingeleid bij de gemeente te Utrecht. Zelfs toog hij daarna nog naar Amsterdam om als deputaat der Kerken de colleges bij te wonen. En toen kwam plotseling de dood. Het hart begaf hem. En hij ging heen in de eeuwige rust.

Maar Klaarhamer's naam zal in ons midden niet vergeten worden. Hij was een man van groote kracht. Het meest bleek dit, toen hij in Zeeland stond en door zijn machtig bezielend woord de Zeeuwse broeders tot reformatie riep van de Kerk, en niet alleen in Middelburg, maar in heel Walcheren en ver daarbuiten zijn woord werklank vond. Zoo werd hij, om in de taal van het volk te spreken, een der Vaders der Doleantie. Dat is het glorierijpste uit zijn leven geweest.

Daarna trok hij naar Utrecht, waar hij jaren lang de Kerk met trouwen ijver diende. Ook hier was zijn taak niet gemakkelijk. Want Klaarhamer was een man uit één stuk, een man van onverzettelijk beginsel, een man die van plooiën en strijken niet wisten wilde. Maar al botste en kraakte het soms, Klaarhamer hield stand, en wat toch altoos weer hem de overwinning schonk, was de machtige prediking, die van hem uitging. Een prediking, die zoo diep indrong in de consciëntien, maar ook zoo rijk de liefelijkheid van het Evangelie deed hooren.

Ook in ons kerkelijk leven in het algemeen is Klaarhamer een man van beteekenis geweest. Teverden met veel wat hij om zich heen zag opkomen, was hij niet. Hij was en bleef een boesteprofet. Verzwakking van het beginsel, dat hem zoo heilig was, zag hij maar al te veel. En zijn woord kon toornend daartegen uitgaan als van een Elia.

Maar men droeg het van hem, omdat men wist, hoe ernstig en oprecht hij het meende. En aan zijn liefde voor onze Kerken twijfelde men nooit.

Het is wel droef, wanneer God de Heere zulke mannen uit ons midden wegneemt. Maar we hebben Hem te danken voor wat Hij in hen ons geschenkt heeft.

Moge God zijn edwede en kinderen troosten.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

1. NIEUWE THEOLOGISCHE STUDIËN, praktisch maandschrift voor Godgeleerdheid, geredigeerd door Dr. A. VAN VELDHIJZEN. — J. B. Wolters — Groningen, den Haag, 1920.

Van dit maandschrift, hetwelk zijn 3en jaargang doet, ontvingen wij de 7e en 8e Aflevering. In Afh. 7, onder den titel PROCES en DRAMA, daar aanleiding van: DAS WERDEN DES GOTTESGLAUBENS, een boek van den Zweedschen Godsdiensthistoricus SÖDERBLOM, een voor de Godsdienst-geschiedenis en wijsgeerige belangrijk artikel van Dr. v. D. LEROUX. Volgt een artikel van Dr. E. H. WIERENGA over: DE BETREKKINGEN VAN GERECHTIGHEID GODS EN DE RECHTVAARDIGHEID DOOR 'T GELOOF. Onder het opschrift:

RONDOM DEN CHRISTUS bespreekt Dr. VAN VELDHIJZEN de nieuwste Duitse, Vlaamsche en Engelsche literatuur over Jezus. Onder den titel ZENDING EN KERK een dergelijk artikel van Dr. H. M. VAN NIS op het gebied van Zendinglectuur.

In Afh. 8, een artikel TRIMÉT van Dr. A. K. EDELKOORT, predikant te MARKELO, waarin het gaat over de Babylonische mythe, die tot hoofdmotief heeft den strijd van den god MARDOEK tegen het monster TRIMÉT.

Volgt Dr. H. Th. OBBINK met zijn: UIT DE GESCHIEDENIS DER GODSDIENSTEN, waarin hij de nieuwste werken over Godsdienst-geschiedenis bespreekt en beoordeelt. In CAITICA SACRA heeft Dr. F. M. BÖHL het over den tegenwoordigen stand der O.T.-kritiek. Op p. 267 schrijft hij: »Wat Kuenen en Wellhausen voorstelden, stond lijnrecht tegenover de traditionele beschouwing» en op p. 269, dat »haas ook bij geleerden van links een zekere terugkeer naar de traditionele denkbeelden onmiskenbaar is.»

In 'n bladverloop op p. 265, leest men onder: ONJUISTE VOORLICHTING, dat de bewering op p. 138 der uitgave van het KORT BEGRIP door Dr. G. EZINGA met een voorrede van Prof. BIESTERVELD, Kampen 1915: »De Synode der Ned. Herv. Kerk heeft de Doopsformule van Mt 28 niet verplichtend DUREN stellen, JA OOK DEN DOOP ZELVEN niet. Men kan daar tot het Avondmaal toegelaten worden zonder gedoopt te zijn,» — onjuist is.

Ook juist, omdat Art. 38 al. 5 van het Reglement op het Godsdienstonderwijs luidt: »dan heeft de sarneming voorrang, wanneer de sarnemelingen zich bereid verklaren, voorover zij niet gedoopt zijn, den Doop te ontvangen».

Ook juist, omdat in 1896 door de Synode een circulaire aan de Kerken gericht is om toe te zien, »dat bij de Doopsbediening de woorden ontleend aan Mk 28:19 worden uitgesproken».

2. Nu in deze vóórlaatste maand van het jaar het KERSTFEEST weer zoo langzaam aan in 't zicht komt, zenden H.H. uitgever ons hun publicaties, die ter uitleiding op Zondagsscholen of ook in den huiselijken kring, geschikt zijn. Zoo ook J. M. BREDE'S Uitgevers-Maatschappij te ROTTERDAM.

De zending van den CATALOGUS harer uitgave deed zij vergezeld gaan van die eener collectie boekjes uit BREDE'S FAMILIE-BIBLIOTHEEK, die ik, zoals VRIJE DIENST, een verhaal uit de Diacoonenlevens, door HEDWIG ANDRAE, EN DIENSTRECHT DES HEEREN, Charles Haddoo Sprugeon, door JOHANNA BREEVOORT, bijzonder kan aanbevelen. Deze aardig uitgevoerde werkjes in net cartonnen band — de BIBLIOTHEEK telt er een 8-tal — zijn meest voor volwassenen bestemd, maar het zooveel genoemde van JOHANNA BREEVOORT heeft de begafte schrijfster d's wten te bewerken, dat ook jongeren er wat aan hebben. Dit laatste geldt ook van No. 8 uit de Bibliotheek, het bekende en klassieke werk in onze christelijke literatuur, JOHN BUNYAN'S PELGRIMS REIZE NAAR DE REUKHOED.

BREDE'S FAMILIE-BIBLIOTHEEK, biedt keur van lectuur voor het christelijk gezin.

En dan ook van lectuur, die bepaald voor kinderen geschikt is, wil ons BREDE'S BOEKHANDEL EN UITGEVERS MIJ, dit jaar weer met Kerstmis voorlezen.

Zoo zoud zij een zestal gecartonneerde werkjes van bekende christelijke auteurs, als VAN AALST, VELTMAN, GERDA, VERGERS, RIEK OUBURG en JOHANNA BREEVOORT.

Zij zoud ons ook een tiental, slechts ingenaarde, doch in hun soort niet minder mooie werkjes van deze en andere auteurs; proeven van wélgeleagde KINDERLECTUUR.

En bovendien zoud BREDE'S UITGEVERS-MIJ ons haar bekende MARTHA-KALENDER.

Het SCHILDT beeldt RUTH, en wel zoo mooi, dat al is het niet, als de meeste Kalender-SCHILDTEN gekleurd, het toch aangenaam aandoend zal wendend men er in 1921 op kijkt. Het BLOK heeft aan den voorkant der blaadjes 'n tekst met er onder een opbouwend woord en aan den achterkant verhaaltjes, historische herinneringen, opmerkingen en gedachten.

Déze Kalender, die reeds zijn dertigsten jaargang doet, houdt ook nu weer zijn goeden naam op en wie zich hem aanschaf steunt dan bovendien de MARTHA-SCHILDTING, die dit, bijzonderlijk in dezen tijd, noodig heeft.

3 Ook van den UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ E. J. BOSCH JEEN te BAARN kreeg wij, met het oog op de Feestdagen, boekjes en boeken.

'n Zevental Kinderboekjes, waaronder vier met kinderversjes naast aardige, deels kleinere prentjes, zoals VAN KLEINE MENSCHJES, door HERMANNA, VAN TRAAANTJES EN LACHTJES en KINDERSPEL, beide door HERMANNA en KEUNIG, en VROOLIJKE KINDEREN door HERMANNA en L. M. WESTERBRINK-WIRTZ en verder drie gestilteerde proza-stukjes, zoals OM EEN LIJKE STROOP ALLES OVERHOOF, een vertelling naar oud en nieuw, door JAN VELTMAN; JANTJE EN JAAJE en TOEN JANTJE ZIEK WAS, beide door G. INOUBEREN.

Alle zeven boekjes, waarin de auteurs van hun talent voor kinderen te schrijven blijken en waarin kinderen plezier zullen hebben.

Maar ook voor onze jongens kan men bij de Uitgevers-Mij E. J. Bosch JEEN terecht, en dan vestig ik bepaald de aandacht op de twee echte jongensboeken DE CLUS of KLOMPEN, door L. M. WESTERBRINK-WIRTZ en DE GEHEIMZINIGE SCHAT door H. W. HOEKSTRA-VAN DER MEULEN.

Voor de rijpere jeugd en ook voor volwassenen vestig ik de aandacht op drie andere boeken van E. J. BOSCH JEEN te BAARN: IN 'n LEVEN'S POORT door G. THESSEN, VAN VERLEIDE VERWACHTINGEN door J. M. WESTERBRINK-WIRTZ en ook op 'n vrucht van buitenlandschen bodem: HET GROOTE STILLE LICHT, door ELISABETH FRANK, vrij bewerkt naar het Duitsch door JACOB A. Dit laatste is een verhaal uit DAVOS, uit het leven in het Sanatorium met zijn lijden en sterven, doch belicht door het christelijk geloof en wat hier beschreven wordt is blijbaar doorleefd.

4. CHRISTELIJK VROUWENLEVEN, ook een Uitgave van de Uitgeversmaatschappij E. J. Bosch JEEN te BAARN, geeft in het November-Nr. 'n MEDITATIE van JOHANNA BREEVOORT over Ps. 32:1: »Ik zeide, Ik zal belijden van mijne overtredingen doen voor den Heere en Gij verzaakt de ongerechtigheid mijner zonde». A. D. schrijft er de KRONIEK. VAN BATAVISCHE VROUWENLEVEN vindt men er het Vde stuk. Ma. Bse J. A. VAN VERSCUER plaatste ci LETS over KINDERWETTEN dat wordt vervolgd. De Rubriek: LITTERATUUR EN LEVEN verzoert er H. C. GUNNING-DE VRIES. A. v. H.-S. heeft er over: HET KINDERTEKKEN EN HET VOLLE LEVEN, een boek van M. v. L. BELINFANTE en over een boekje van M. G. TEN BROEK-BANKER: BIEL VU KLEEDING ZELF, in welk boekje de dames 13 Handleidingen vinden over het brenen van handschoenen, jumpers, jurkjes, — schrijft er A. v. H.-S.

Volgt een vers AAN ZEE, door M. De situatie is deze.

'n Juffrouw kijkt bij vallenden avond, in het

duin liggend, het hoofd op d'armen gestut in het zand, over de Zee, naar de avondster en tevens hoer:

»Daar ginds aan d'over
Gaaf stilkens een paar».

Zij hoort:

»Hun stemmen fluis'tren
Haar lach klinkt bij.....
Eén oogenblik nog —
Zij zijn voorbij».

Dan donkert het al meer en nog ligt de Juffrouw op haar rug aan duinestrand, haar hoofd in d'armen gestut op 't zand. Zij, de vereenzaamde, de zoo heelemaal-alleene, in kil-duistere leegheid, nu droomend.

..... snikt in die leegte van zielewee.

Dit Nr. van Vrouwenleven wordt besloten door M. G. L., specialiste op het gebied van huishoud-kunst, met in haar rubriek HUIZHoudING EN KEUKEN 'n amusant en tevens leerzaam artikel over het zeer actuele onderwerp: »ZONDER DIENSTROD».

Tusschen dit slot en het vers van de smikkende Juffrouw aan Zee, vindt men A. v. H. S. BINNEN- EN BUITENLANDSCHE BLADEN EN BROCHURES- EN WAT IK ER IN GELEZEN HEB. De verzorgster dezer Rubriek is het heel niet eens met hen, die in de »vrouw» enkel de »moeder» zien, maar goed eens met zekeren Dokter SCOTT HOLLAND, die zei, dat een »ongetrouwde vrouw» evengoed een Goddelijke instelling is als een »vrouw en moeder». En om. v. o. zegt zij daaraan toe: »Denken wij eens aan die prachtvrouwen uit onze tijd, ongetrouwd, maar bezig aan den opbouw der menschheid.....» »Wat zou er van de wereld terechtkomen, als er geen zichzelf opofferende, hoogstaande, ongetrouwde vrouwen waren?»

G.

Voor Kinderen.

UIT HET OOSTEN.

In en om Jerusalem.

III.

(Bij vergissing was reeds gesproken van slot).

Na een eindweegs te hebben voortgereisd, zo meldt een reiziger uit onze tijd, bereikten wij Anata, het vroegere Anathoth, de geboorteplaats van den tranenprofet Jeremia. Vanhier klimt ons pad geduriglijk, totdat wij den top van den berg Scopus bereiken, vanwaar wij ons eerste gezicht op Jerusalem verkrijgen.

Wie beschrijft de gewaarwordingen van dit oogenblik? O.willikeurig houden wij halt om met bewogen gemoederen onze oogen te vergasten aan het tooneel dat zich voor ons vertoont. Daar ligt de Heilige Stad — de stad die den vromen Jood den zucht ontlokt: »Indien ik u vergeet, o Jerusalem, zoo vergeet mijne rechterhand zichzelf! Mijne tong kleve aan mijn gehemelte, zoo ik aan u niet denk, zoo ik Jerusalem niet verheffe boven het hoogste mijner olijfschap! Daar ligt het Jerusalem van onze Heiland, welks straten Hij bewandelde, waar Hij leerde en leed, over hetwelk Hij tranen stortte, en riep: »O Jerusalem, Jerusalem, gij die de profeten doodt en steenigt, die tot u gezonden worden; hoe menigmaal heb ik uwe kinderen willen bijeenvergaderen, gelijkerwijs eens hen hare klieken bijeenvergaderd onder de vleugelen; en gij hebt niet gewild!»

Wij haasten ons om de stad zelve te bereiken. Onze tenten zijn opgeslagen niet ver van de muur der stad, en in de onmiddellijke nabijheid van de zo genaamde »Graven der Koningen». Deze graven zijn onderaardsche kamers en grafkelders, uit de moederrots uitgehouwen, en naar alle waarschijnlijkheid voor vorstelijke personen bestemd. De overlevering wij, dat de Koningen van Juda hier begraven werden, doch de graven zijn blijkbaar uit lateren tijd. Robinson beschouwde ze als gehouwen door Helena, koningin van Adiabene (ten Oosten van de Tigris) gesticht, die tot 't Jodendom werd bekeerd, en omstreeks 't jaar 48 n. C. in Jerusalem kwam woonen.

De poort door welke men Jerusalem binnengaat, als men 't Noorden komt, is de Damascuspoort. Zij is de schoonste van de tegenwoordige poorten van Jerusalem. Zij is blijkbaar nimmermalen herbouwd geworden. Een inschrift zegt ons dat Sultan Soliman haar gebouwd (of herbouwd) heeft in het jaar 944 van de Hegira (1566 n. C.) Wij bemerken dat de poort gevormd is van bouwstoffen die uit de overblijfselen van vroegere gebouwen voortvanden waren. Op verschillende afstanden in den muur der poort zien wij steenen met cirkelvormige verhevenheid in hun midden. Zij vormden de »voetsrukken» van kolommen die een thans verwoest gebouw moesten versiert hebben. De Damascus Poort staat ongetwijfeld op de juiste plaats waar vroeger ook een poort der stad was. Immers vanbinnen de poort beschouwende, zien wij duidelijk, gij omtrent 6 voet boven den grond verheffende, den »sluisteen» van den boog van een vroegere poort. Het blijkt dus, wat trouwens ook door uitgravingen overvloedig is bewezen geworden, dat de oppervlakte van het hedendaagsche Jerusalem »ongeveer 30 voet boven de oppervlakte van het Jerusalem van onze Heiland is». Het laat zich gemakkelijk begrijpen waarom dit alzo is. Niet minder dan 27 maal is Jerusalem in den loop zijner geschiedenis belegerd geworden, en verscheidene malen is de stad geheel verwoest geworden. Keer op keer is zij echter herbouwd geworden, doch telkens op het punt eener vroeger vernielde stad. Zoo rees langzamehand de oppervlakte, terwijl de hollen en kloven allengs werden opgevuld en soms haast onzichtbaar gemaakt.

Voor het doel dat we ons voorstellen: enig licht te werpen op de voornaamste bladzijden van het evangelisch verhaal van Jezus' omwandering op aarde, heeft vooral de oostzijde der stad belang. Daar verhef zich de heuvel »de Olijfberg». Josefus zegt dat hij 5 stadren (3000 voet) van den ringmuur der stad verwijderd lag. In twee minuten daalde men af tot de bodem van de vallei van den Kedron. De beek overgaan zijnde, bsklom men den heuvel, want de vallei was niet breeder dan het bed van den bergstroom. Voor men aan de beek kwam, ging men door Bethage, zoo genoemd om het groot aantal zijner vijgeboomen. Bethage was geen dorp, maar een voorstad van Jerusalem; de geheele ruimte grenzende aan den Oostmuur der stad droeg dien naam.

De Olijfberg, de naam reeds duidt het aan, was boomrijk. Op de naar de zijde des tempels gekeerde helling, bevonden zich de graven der profeten en van andere voornaamste personen uit het Oude Testament. Stellig heeft Jezus hen gezien en met den vinger aangewezen, staande in den voorhof van Salomo, toen hij tot de Pharisaeën zeide: »Gij zijt den witgepleisterden graven gelijk» (Matth. 23:27 v. v.) Sommige

dezer grafmonumenten hebben den tand des tijds weerstand geboden; onder meer het graf van Absalom, waarvan de echtheid door de meeste reizigers wordt aangenomen. Hier zal ook de Heer Jezus met het gezicht op den tempel, toen Hij Jeruzalems verwoesting aankondigde.

Over de Kedron lag een brug welke den tempel aan den Oijfberg verbond. Deze heuvel, aldus vereenigd met het heiligdom, ontving daarvoor eenisins een gewijd karakter. Somtijds werd hij beschouwd deel uit te maken van de tempelomgeving. Ook hadden er de priesters vier winkels gesticht die zij zelf bestuurden en waarvan de opbrengst behoorde aan de machtige familie van den Sadduceer Anna. Deze kleine bazaar was gelegen onder twee prachtige ceders, die schuilplaats verleenden aan duizenden van duiven. Deze waren voor den verkoop bestemd, en maandelijks trok men veertig silverlingen als opbrengst van wat verkocht werd voor den ceremonieel der reiniging, den vrouwen opgelegd. Het is zeer waarschijnlijk dat Maria onder deze cederboomen de duiven kocht, welke zij ter offerande bracht. (Luk. 2:24) Het was ook zeker daar ter plaasje, in het woon- of tuinhuis van Anna, grenzende aan den bazaar, dat Jezus, onmiddellijk na zijne gevangeming, werd gebracht (Joh. 18:13).

Het evangelie van Johannes (18:1) spreekt van een »hof» in welken Jezus glog. Klaarblijkelijk is hier sprake van een, op de een of andere wijze; omheinde ruimte me olijfbomen beplant en waarin zich eens pers bevond (Geheimzame beteekent »oijfbers») en dus van een eigendom toebehoorende aan een van Jezus' vrienden die binnen Jerusalem woonde; in de stad waren tuinen verboden.

Het koste ternaauwerood twintig minuten om van de stadspoort tot op den top van den Oijfberg te gaan. Dan ten Oosten afdalende, kwam men na nogmaals twintig minuten gegaan te zijn te Bethanë (tadelhuis). Deze weg, dien Jezus op Palmzondag aflegde, besnaat nog, met dezelfde kromming waar de heilige stad, toponomie onzichbaar, plotseling voor het oog verschijnt. Bij deze kromming moeten wij het tooneel plaatsen der gebeurtenissen ons beschreven in Luk. 19:41 v. v.

Bethanë lag te midden van landhoeven en dorpjes, geheel omringd door palmboomen, en als veracholen in het geboomte. Het was de plaats waar de Heiland een weinig rust zocht, na de reidetwisten in den Voorhof der heidenen. Scherp was het onderscheid tusschen de hoofstad en het dorpie Jerusalem als de stad, de menigte, de lichamelijke en geestelijke afmatting, de twisten de haat van de Pharisaeën, van de Sadduceers, van allen die den dood van Jezus zochten. Bethanë was het land, de eenzaamheid, de rust naar lichaam en ziel, de herbergzaamheid van Maria, van Martha, van Lazarus, van hen die Jezus liefhad.

De weg van Jerusalem naar Jericho leidde over Bethanë en van dit dorp af werd hij zeer ongelukkig; Ook laat Jezus de geschiedenis van den barmhartigen Samaritaan daar plaats vinden (Lukas 10:30). De waarheid en werkelijkheid van deze gelijkenis in juist deze lijst, zijn verwonderlijk. De priesters en levieten moesten dikwijls langs dezen weg; wij weten uit den Talmud dat van de vierenwintig priesterorden er verscheidene te Jericho woonden. En wat het feit zelve betreft van een aanval door roovers, te midden der bergen die Bethanë van den Jordaan scheidden, dit vond gedurig plaats. Onder het Romeinse bewind, werd in de politiek der wegen slecht voorzien, daar de Romeinen zich op de Joden, verlieten om voor de veiligheid er van te zorgen, en de laatsten

HOOGENBIJK.

Bemengd Rituus.

Uitsengedreven openluchtsamenkomsten. Ook in het Noorden van Berlin, te Humboldtthain, werden sedert Pinkstermaandag van dit jaar geregeld des namiddags te 4 ure openluchtsamenkomsten gehouden in het park. behalve de gebanuude gemeenten werkten in deze samenkomsten de in het Noorden van de hoofdstad zich bevindende Vrije Kerken en Gemeenschappen mede. Elken Zondag sprak een predikant van de landkerk en een predikant van een vrije kerk, terwijl een koor van leden der landkerk of van een vrije kerk Christelijke liederen ten gehoorde bracht. Elken Zondag kwamen er meest toehoorders, maar ook de vijandschap van de Christus vijandige wereld werd steeds groter. Het gebeurde meermalen dat de spreker niet kon voortgaan, omdat de vijanden het door het maken van heisch lawaai onmogelijk maakten. Eenmaal geschiedde het, dat de spreker, die van af een heuvel het woord voerde, daarvan naar beneden gestooten werd; een ander spreker werd de hoed van het hoofd geslagen. Desniettegenstaande poogde men telkens opnieuw het Woord Gods te verkondigen. Ten slotte werd het kwaad tot een tumult. Schreeuwende en luidende bedien drongen in de rijen menschen die zich rondom den prediker geschaard hadden, en dreven ze uiteen. Brutale »vrijheidsheeren» schamden zich niet een jong meisje te slaan. Nauwelijks had de spreker den mond geopend, of de tegenstanders begonen hun liederen te zingen; zij brulden: »leve de wereld-revolutie» en ruisen niet voordat de prediker wegging en de samenkomsten gesloten werden. Van een optreden der politie om de rust-verstoorders te keer te gaan, was geen sprake.

WINCKEL.

Officiele Gerichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons: Het jaar 1876 was het vrijheidsjaar voor de Universiteit en de boeifening der wetenschap in Nederland.

Tot groote blijdschap van mannen als Dr. A. Pierson.

Dr. Pierson was verheugd over het feit dat officieel de dogmatiek als wetenschap door Regeering en volksvertegenwoordiging (in begraven) en noemde dit een der belangrijkste gebeurtenissen in de geschiedenis van Nederland.

Immers smeent men, dat de theologie, in zooverre zij dogmatisch wil zijn, ons denken, dat is de ware methode van onderzoek, vervalscht, dan moet men er zich over verheugen, dat 's lands penningen tot dit schadelijk doel niet meer worden besteede.

Dr. Doedes was het daar in 't geheel niet mee eens.

Wel vond hij dat de wet meer vrijheid gaf aan de Nederlandsche Hervormde Kerk inzake de benoeming van de hoogleraren in de Godgeleerdheid, maar dat de kosten hieraan verbonden niet meer voor rekening van de schatkist zouden komen, hierin vergiste Dr. Pierson zich. Ware dit het geval geweest, was bij de wet van 1876 bepaald, dat de Hervormde Kerk zelf in de kosten van hoogleraren in de leerstellige en praktische Godgeleerdheid moest voorzien, dan zou het met de geschiedenis der Universiteit geheel anders zijn gelooopen.

Voortaan mocht de synode benoemen, maar, evenals voor de Amsterdamsche Universiteit, de Roomschen, Joden en athisten moesten blijven betalen voor »de Hoogleraren in de Godgeleerdheid, groepen om de kweekelingen voor den Hervormden Godsdienst te vormen».

Ook kon Dr. Doedes er zich volstrekt niet mede vereenigen, dat de Godgeleerdheid slipddragster van de Staatstheologie werd genoemd.

Staatstheologie bestaat niet. Immers »de wet kent geen leertheorie voor de Hoogleraren met het standpunt dat zij in huone wetenschap moeten innemen, met betrekking tot de wetenschappelijke richting waartoe zij moeten behouwen, met betrekking tot de methode die zij bij hun wetenschappelijk onderzoek en onderwijs moeten volgen».

»De Staat zegt eenvoudig: onderwijs deze en die wetenschap; hoe gij uw onderwijs wilt inrichten, is uw zaak».

Of — zoo gaat de hoogleraar voort — »zou er een Staats- wis- en natuurkunde zijn? Of hij Darwinist is, dan wel tegen Darwinis leer, de Staat vraagt het den natuurkundige niet, aan wien hij het onderwijs in vakken toevertrouwt, waarbij het Darwinisme in aanmerking komt.»

Vraagt men nu naar het academieleven, dan geeft Dr. Doedes daarvan de volgende omschrijving:

»Het academieleven van studenten en hoogleraren is niet anders, dan een ahijd voortgezette tocht ter opsporing en verdere ontdekking van de waarheid.....

»een veldtocht derhalve, die niet anders mag en kan gedacht worden dan als een oopshoudelijke bestrijding en vervolging van alle »dwaling, van alle vooroordeel, van alle misverstand en verwarring van..... enz.»

Is dat zoo, dan zal het toch waarlijk gaan om niet eerst vast te stellen, wat onder waarheid en leugen moet worden verstaan.

Dr. A. Pierson meent »dat de theologie, in zooverre zij dogmatisch wil zijn, ons denken, dat is de ware methode van onderzoek, vervalscht».

Vermeedelijk zal Dr. Doedes wel alles hebben aangewend om een veldtocht te openen tegen de leugen en dwaling van Dr. Pierson.

De Staat, zegt Dr. Doedes, »laat inhoud en vorm van het onderwijs in de met name genoemde leervakken vrij.»

Een gewoon mensch zou zeggen, dat zulke

Pagekomen Adbertentien.

STANDAARD-SERIE

Gelegenheidsgeschenken

Vroeger verschenen Uitgaven:

Deel I. WINTERVELD-PLATEN, HANTELING. Ing. f.1.50. Geb. f.2.50.

Deel II. M.Y.O. GODSLEIDING. Ing. f.1.50. Geb. f.2.50.

Deel III. WINTERVELD-PLATEN, DE LIEZEN RIDDER. Ing. f.1.50. Geb. f.2.50.

Vóór 1 December verschijnt:

Deel IV. GUIDO FILIUS GELOUTERD (door Dr. J. C. SIKKEL). Ing. f.3.25. Geb. f.4.25.

Deel V. Ter perse (grijs niet hooger dan 75.— gebonden, waardoor het onder lezers bereik komt)

Gedenkboek Dr. A. Kuiper

bevattonde de artikelen die bij het verscheiden van Dr. A. Kuiper in de dagbladen en tijdschriften zijn verschenen de redevoeringen bij de begraven, en een beschrijving van alles wat daarmee verband houdt.

En boek van historische waarde.

Men verzuime niet reeds nu door teekening zich een exemplaar bij verschijning te verzekeren.

UITGAVEN
W. TEN HAVE, AMSTERDAM.

Ieder Antirevolutionair

sal in het bezit willen komen van het

Herinneringsgeschrift

over het afsterven van

Dr. A. KUYPER

waarin wordt opgenomen een verslag van de begrafenis-plechtigheid en van de bij deze gelegenheid gehouden toespraken en verder eenige mededeelingen omtrent zijn laatste levensdagen van den heer R. C. VERWELJCK.

Hat geheel wordt verlicht met

portretten van Dr. KUYPER

en verlat met

meerdere illustraties

die momenten van de begrafenis-plechtigheid weergeven.

De prijs van dit boekje, dat binnen enkele dagen verschijnt is vastgesteld op

slechts 90 cents.

Bestellingen worden aangenomen in ledere boekhandel en na ontvangst van het bedrag bij de

UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ E. J. BOSCH Jbn. - BAARN.

Zij die zich niet den verkoop van dit boekje in hun woonplaats kunnen belasten vragen condities bij ons aan.